Tradenomit tarvitsevat monipuolista kielitaitoa

3.5.2018

Ruotsin ja saksan opiskelua ammattikorkeakoulussa

Teimme noin 70:lle Seinäjoen ammattikorkeakoulusta (SeAMK) vuonna 2012 ja sen jälkeen valmistuneelle tradenomille keväällä 2017 pienimuotoisen selvityksen, jossa kysyimme heidän näkemyksiään liiketalouden yksikön ruotsin ja saksan opinnoista. Tarkoituksemme on selvityksessä saamamme tiedon perusteella kehittää kyseisten kielten opetusta ammattikorkeakoulussamme. Haluamme myös rohkaista ja kannustaa opiskelijoita englannin ohella opiskelemaan muitakin kieliä. Tässä artikkelissa kerromme tradenomien kokemuksista.

Kieliä tarvitaan, mutta kieltenopiskelu vähenee

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n selvityksen (2014) mukaan yritykset tarvitsevat monien kielten osaajia. Kansainvälistymisen myötä yritysten kielitaitotarpeet ovat monipuolistuneet. Tämä selviää EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelusta, johon vastasi yli tuhat yritystä. Yleisesti ajatellaan, että englannin kielen taidolla pärjää aina ja kaikkialla. Kuitenkaan liike-elämässä väite ei pidä täysin paikkaansa, vaan kielitaitovaatimukset voivat olla vahvasti toimiala- ja yrityskohtaisia riippuen siitä, mikä on yrityksen kansainvälisten suhteiden maantieteellinen suunta. (EK, 2014)

Niin perusopetuksessa kuin toisella asteellakin kieliä opiskellaan tällä hetkellä huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi vielä viisi vuotta sitten. Sama kehitys jatkuu ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. (Pyykkö, 2017.)

Kielten opiskelun vähenemistä ja kielten osaamisen kaventumista kaikilla koulutusasteilla perustellaan monilla syillä, kuten yksilötasolla opiskelijan heikolla kielenopiskelumotivaatiolla ja yhteiskunnan säästötoimenpiteillä; kunnissa tarjotaan suppeampaa kielivalikoimaa, supistetaan tarjottavien kielten kurssien määrää ja suurennetaan ryhmäkokoja. (Pyykkö, 2017.)

Silloinkin kun kielten valinnaiskursseja esimerkiksi toisen asteen opetuksessa ja ammattikorkeakouluissa on tarjolla, ne joutuvat kilpailemaan monien muiden aineiden valinnaiskurssien kanssa ja opiskelijasta voi tuntua, että jonkin muun aineen kuin kielen kurssilla selviää vähemmällä työllä. Tosiasiahan on, että sujuvan kielitaidon saavuttaminen vaatii useampia vuosia ja ahkeruutta kuten työkielinään ruotsia, saksaa ja venäjää

käyttänyt presidentti Koivisto on osuvasti todennut: kieliä ei voi omaksua nopeasti, vaan ne pitää ”keriä kokoon”.

Kieltenopiskelua Seinäjoen ammattikorkeakoulussa

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa liiketalouden yksikössä on mahdollista opiskella useita kieliä, englantia, ruotsia, saksaa, venäjää, espanjaa ja ranskaa. Saksan, venäjän, espanjan ja ranskan kielen opinnot voi aloittaa alkeista tai niitä voi jatkaa edeltävien opintojen pohjalta.
Kysyimme noin 70:ltä vuonna 2012 ja sen jälkeen SeAMKista valmistuneelta tradenomilta, miten he ovat pärjänneet työelämässä opintojen aikana hankitulla ruotsin ja saksan taidolla ja miten heidän kielitaitonsa on kehittynyt. Seuraavissa esimerkeissä 1 ja 2 esitetään tradenomien pohdintoja kysymyksiin: Minkälaisessa toiminnassa ja minkälaisissa tilanteissa käytät ruotsia/saksaa? Minkälaista ja minkä tasoista kielitaitoa tarvitset; suullista, kirjallista? Hyvää ja täsmällistä? Riittääkö, että ymmärrät? Pärjääkö koulukielellä?

Esimerkki 1:
Koulukielellä pärjää, mutta jos haluaa olla hyvä niin kieltä pitää ”opiskella” myös itsenäisesti eli käyttää kieltä aktiivisesti ja ottaa selvää uusista sanoista, kuunnella ruotsinkielistä puhetta. (Omalla kohdallani pelkkä koulukieli ei riitä, sillä alueella jossa asun, on vahva murre. Murretta ei voi tietenkään opettaa koulussa, mutta olisi ollut hyvä, jos suomen- ja ruotsinkieliset koulut olisivat tehneet enemmän yhteistyötä, silloin kun vielä olin koulussa paikkakunnalla, jolloin olisi päässyt kuulemaan myös murretta.)

Esimerkki 2:
Kielitaitoni on kehittynyt tehtävässä (töissä tilitoimistossa). Työantaja ei ole järjestänyt koulutusta, enkä ole sen kummemmin kouluttautunut. Kielitaito on kuitenkin kehittynyt paljon, koska kieltä kuulee joka päivä. Kieltä ei mielestäni voi oppia muuten kuin puhumalla. Mitä enemmän ruotsia puhuu, sitä varmemmaksi puhujaksi tulee. Kun ruotsia puhuu paljon, siinä kehittyy ja saa lisää itsevarmuutta, jolloin kieltä puhuu mielellään.
Monet vastaajat olivat sitä mieltä, että koulukielellä (ruotsi, saksa) kyllä pärjää työelämässä, kun vain käyttää kieltä rohkeasti. Tietysti myös omaehtoinen kielitaidon kehittäminen työpaikan vaatimusten mukaisesti on tärkeää. Sekä yleiskielitaito että ammatillinen sujuvuus harjaantuvat työelämän tilanteissa.

Monipuolinen kielitaito – valttikortti työelämässä

Antti Piiroinen Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestöstä JUKOsta uskoo, että kielitaito ratkaisee suomalaisten yleissivistyksen ja koko maan kilpailukyvyn. Kieliä tarvitaan myös ruohonjuuritason työtehtävissä, kun työyhteisöistä tulee yhä monikulttuurisempia. (Korkeakivi 2015.)

Olisi hyvä, jos työntekijällä jo työhön tullessaan olisi hyvät valmiudet työelämässä tarvittavaan kieleen – oman ammattialan sanaston oppii vähitellen. Työelämän kielitaitotarpeet vaihtelevat eri organisaatioiden ja

työtehtävien välillä: ruohonjuuritason työtehtävässä kielen alkeistason osaaminen riittää, kun taas vaativammassa tehtävässä menestyminen edellyttää sujuvaa kielitaitoa. Monipuolisesta kielitaidosta voi olla hyötyä, vaikka yhteisenä kielenä vastapuolen kanssa käytettäisiinkin englantia. Kielen alkeistason osaaminen voi toimia ”jäänsärkijänä” esimerkiksi neuvottelu-, esittely- ja myyntitilanteissa (ks. esimerkki 3).

Esimerkki 3:
Messuilla, joissa käytän ruotsia ja saksaa, olen osastolla pääsääntöisesti ensimmäinen kontakti asiakkaalle. Jutustelen usein asiakkaiden kanssa jonkin aikaa ja ohjaan tuotetiedustelut osastolla olevalle myyjälle. On tärkeää pystyä kommunikoimaan auttavasti perusasiat, mutta tarkemmat tekniset tiedot ovat tuotepäällikön vastuulla.
Liike-elämässä englannin taito on ehdoton edellytys, mutta usean kielen osaaminen on tärkeää ja antaa kilpailuetua esimerkiksi työpaikan haussa ja itse työssä. Käyttämällä asiakkaan kieltä voi osoittaa arvostavansa häntä, pääsee asiakasta lähemmäksi ja kommunikoinnista tulee henkilökohtaisempaa; kynnys vuorovaikutukseen ikään kuin madaltuu. (Seppälä & Stenbacka, 2015.)

Seuraavat esimerkit 4 ja 5 kuvaavat, miten vaatimustasoltaan erilaisissa tilanteissa tradenomit käyttävät ruotsia ja saksaa.

Esimerkki 4:
Saksan messujen valmisteluissa törmään välillä tilanteeseen, että sähköpostit ja yhteydenpito tapahtuvat ainoastaan saksaksi. Saatan tilauksia tehdessä pyytää kollegoilta tukea varmistuakseni, että olen ymmärtänyt sisällön oikein. Myös tytäryhtiöiden työntekijät lähestyvät välillä saksaksi tai ruotsiksi ja heidän kanssaan käyn sähköposti-keskustelut sillä kielellä, millä keskustelu on aloitettu. Kotisivujen päivityksessä hyvä kielitaito on tarpeen, samoin kuin esitteiden käännöksissä. Messuille yritys osallistuu enimmäkseen Euroopassa ja englannin lisäksi kaikki kielitaito tulee messuilla tarpeeseen. Esimerkiksi yritys osallistuu vuosittain messuille Ranskassa, jossa lähes kaikki tapaamiset hoidetaan ainoastaan ranskaksi.

Esimerkki 5:
Itse käytän ruotsia työmatkoilla, kun ostan jotakin (junalippuja & kaupassa käynti) ja small talkin yhteydessä. Keskustelutaitoni eivät ole kummoiset, mutta ruotsin ymmärtäminen on yllättävän hyvää. Saksani on ihan alkeellisella tasolla ja saksalaisten kollegoideni ja yhteistyökumppanien kanssa käytämme firman kieltä eli englantia.

Vastauksista voimme päätellä, että tradenomit kielitaidon tasostaan riippuen hoitavat hyvin vaativiakin työtehtäviä, mutta myös vähäisemmällä kielitaidolla on käyttöä. Vastaukset 4 ja 5 osoittavat myös, kuinka työelämässä kuten opiskeluaikanakin on totuttauduttava vaihtamaan kieltä tilanteen mukaan ja kuinka tällöin eri kielten osaaminen voi tukea toisiaan.

Millaista kielikoulutusta ammattikorkeakouluissa tulisi valmistuneiden

mukaan tarjota?

Valmistuneiden opiskelijoiden näkemykset vaihtelivat kysyttäessä, pitäisikö ammattikorkeakoulun kieliopinnoissa keskittyä vain yleisen kielitaidon opiskeluun:

Esimerkki 6:
Ammattikielen/liikeviestinnän opetus ei ole niin tärkeää, koska siihen liittyviä taitoja tarvitaan vain hyvin spesifeissä tilanteissa ja tehtävissä. Keskittyminen pitäisi kohdistaa yleiseen ja päivittäiseen kielitaitoon. Se tekee yleisesti kielen käytöstä jouhevampaa ja antaa enemmän mahdollisuuksia kielen uskottavalle käytölle myös ammattitilanteissa. Ammattikieli ja liikeviestintä tulee mielestäni opituksi sitten siinä sivussa, kun työtä tekee. Kun osaa yleiskielen, on aina helppo tarkistaa sanakirjasta muutamia outoja sanoja, sitä mukaa kun niitä tulee vastaan. Toki kaikkein yleisimmät liikekielen asiat tulee opettaa, kuten viralliset tavat aloittaa ja lopettaa sähköpostit/puhelut.
Sen sijaan esimerkeissä 7 ja 8 puolletaan ammattialoille tyypillisen kielitaidon opettamista.

Esimerkki 7:
Ei missään nimessä vain yleistä kielitaitoa. AMK-opiskelija on saanut perusopetuksen yleiseen kielitaitoon ja lienee jokaisen oma valinta, kuinka perustaitoja haluaa kehittää jatkossa tai opintojen ohella. Liikeviestintä kuitenkin on perustaito, joka AMK-opiskelijan tulisi hallita. Erityisalan ammattisanasto tulee työn mukana, mutta liike-elämän perussanaston ja toimintatapojen, toimitustapalausekkeiden jne. tunteminen on tärkeää.

Esimerkki 8:
AMK:ssa pitää ehdottomasti opettaa ammattikieltä. On hyvä osata ammattikieltä jo ennen kuin menee töihin, vaikka töissä sitä oppii lisää, mutta alan termejä ei välttämättä löydy perussanakirjoista ja siksi niitä pitää opettaa. Ammattisanoja on myös vaikea ”kiertää” jos ei osaa kyseistä sanaa. Esim. sanaa tuloslaskelma, on vaikea sanoa toisin, jos ei osaa sanaa ruotsiksi.

Opiskelija on ammattikorkeakouluun tullessaan tehnyt tulevaa ammattiaan koskevan valinnan ja se näkyy myös niissä toiveissa, joita
opiskelija kohdistaa kieltenopetukseen; useimpien tradenomien mielestä on ehdottoman tärkeää opiskella oman ammattialan kieltä. Heidän mielestään ammatillisen kielen opiskelu rinnakkain ammattiopintojen kanssa on hyvä asia. He tuovat myös hyvin esille, kuinka moni-ilmeistä ammattikielten oppiminen on: opiskeluaikana olisi hyvä oppia sekä alan terminologia (liikeviestintä) että harjoitella ammattiin liittyviä vuorovaikutustilanteita (esim. myyntitilanteet, puhelut). Kuitenkin moni korostaa, että kommunikoinnissa ihmisten kanssa ei tule toimeen pelkällä ammattiterminologialla vaan tarvitaan myös jokapäiväisen yleiskielen taitoa.

Kielitaito laventaa maailman rajoja ja puutteellinen kielitaito kutistaa niitä

Työelämän kielitaito ja kielitaito yleensä pitäisi ymmärtää laajasti paitsi suullisen ja kirjallisen kielen ja viestinnän taitona, myös erilaisina vuorovaikutus-, kansainvälisyys- ja monikulttuurisuustaitoina.

Kielitaitoa tarvitaan muuallakin kuin työelämässä. Sivistykseen kuuluu, että pystyy eri medioista seuraamaan ajankohtaista keskustelua, kulttuuria ja oman alan kansainvälistä kehitystä. Ulkomailla matkaillessa kielitaitoinen tutustuu helpommin paikallisiin ihmisiin ja saa huomattavasti enemmän irti vieraan maan kulttuurista ja elämästä kuin kielitaidoton.

Tradenomien mielestä kohdemaan tapa- ja kulttuuritietouden opettaminen kielenopetuksessa on tärkeää, mutta sisällön laajuudesta ja opetusmenetelmästä oltiin eri mieltä (ks. esimerkit 9 ja 10).

Esimerkki 9:
Tapatietous ja maantuntemus mielestäni rikastuttavat kielenopetusta ja tekevät siitä mielenkiintoisempaa. Näitä voisi tarjota enemmän esimerkiksi valinnaiskursseilla.

Esimerkki 10:
Tapatietouden ”perussäännöt” on hyvä opettaa, koska kulttuureissa on eroja. Liian syvälliseen tässä ei kannata mennä, aina voi opastaa mistä löytyy lisää tietoa kätevästi.
Uskomme, että ruotsin ja saksan kieliopintojen yhteydessä saatu perustieto kohdealueen kulttuurista ja tavoista voi innostaa opiskelijaa opiskeluaikana lähtemään vaihtoon tai työharjoitteluun.

Työelämässä on myös työnantajan etu, jos työntekijä tuntee kohdealueen kulttuurin ja tavat. Työnhakijalle tämä voi rekrytointivaiheessa olla myös yksi tapa erottautua muista hakijoista.

Opiskelijoita kannustetaan kansainvälisyyteen

Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelija voi halutessaan lähteä ulkomaan opiskelu- tai harjoittelujaksolle. Pitkään, vähintään lukukauden kestävään opiskelu- tai harjoitteluvaihtoon lähtee lukuvuosittain lähes 200 opiskelijaa. Vaihtojakson kohdemaita ovat mm. Argentiina, Islanti, Itävalta, Japani, Norja, Ruotsi, Saksa, Slovenia, Tsekki. Liiketalouden ja tekniikan aloilla voi suorittaa myös kaksoistutkintoja esimerkiksi Saksassa, Espanjassa, Venäjällä, Tsekissä, Liettuassa, Bulgariassa ja Unkarissa.

Lisäksi Seinäjoen ammattikorkeakouluun tulee paljon opiskelijoita ulkomailta. Esimerkiksi syksyllä 2017 Seinäjoen ammattikorkeakouluun tuli noin 150 vaihto-opiskelijaa laajalti eri Euroopan maista sekä Afrikasta ja Aasiasta. Lukuvuosittain vaihto-opiskelijoita tulee noin 250.

Myös lyhyet (1–2 viikon) intensiivijaksot ovat mahdollisia Seinäjoen ammattikorkeakouluun tuleville ja sieltä lähteville vaihto-opiskelijoille.
Seuraavissa esimerkeissä 11–13 esitellään tradenomien kommentteja kysymykseen ”Mitkä olivat suurimmat hyödyt kansainvälisestä vaihdosta tai työharjoittelusta?”:

Esimerkki 11:
Suurin anti opiskelijavaihdosta oli se, että alkoi oikeasti ymmärtämään ”maailman menoa” paljon paremmin ja sai huomattavasti paremman käsityksen ihmisistä ja elämästä, siitä mitä Suomen ulkopuolella on. Näkemykset niin moniin elämän asioihin ovat muuttuneet ja kehittyneet.

Esimerkki 12:

Kynnys lähteä ulkomaille pieneni ja sain rohkeutta. Myös kynnys puhumiseen ja ylipäätään kielen käyttämiseen aleni.

Esimerkki 13:
Opiskelijavaihdossa oppi toisten maiden kulttuuria ja toimintatapoja. Oppi arvostamaan Suomea myös todella paljon.
Useimpien vastauksissa korostui oman maailmankuvan laajeneminen. Opiskelijat ovat kokeneet, että kieli on väylä toiseen kulttuuriin ja maahan. Monet toivat esiin myös sen, että rohkeus kommunikoida vieraalla kielellä lisääntyi.

Miksi kannattaa opiskella useita kieliä?

Saimme selvityksestämme arvokasta tietoa ruotsin ja saksan opetuksen kehittämiseen työssämme opettajina. Tradenomien kommenteista voimme päätellä, että he käyttävät ruotsia ja saksaa työelämässä hyvinkin erilaisissa tilanteissa ja eritasoisissa työtehtävissä. Mielestämme pelkkä yleiskielitaidon opettaminen ammattikorkeakoulutasolla ei riitä tavoitteeksi, vaan tradenomiopiskelijoille pitää tarjota myös mahdollisuus oppia ammattikieltä opiskeluaikana. Kurssien tarjonnassa ja niiden sisällön sekä pedagogiikan kehittämisessä pitää voida huomioida pohjaopinnoiltaan ja tavoitteiltaan erilaiset oppijat siitä huolimatta, että resurssit mahdollisesti vähenevät.
Ammattikorkeakouluissa pitäisi opettaa ainakin niitä kieliä, jotka ovat kullakin alueella elinkeinoelämän kannalta tärkeitä. Monipuolisen kielitaidon hankkimiseen kannattaa panostaa opiskeluaikana. Harva työnantaja suostuu tarjoamaan työntekijälle kielen opettamista alkeista lähtien. Uskomme myös, että useamman kielen opiskelu tukee toisiaan ja kehittää työelämässä tarvittavia kognitiivisia taitoja, kuten valppautta ja tapaa tehdä päätöksiä ja hoitaa useita asioita samanaikaisesti. Kielten osaaminen rikastuttaa elämää ja avaa ovia – myös sydämiä.

Lähteet:
Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) 2014: Kielitaito on kilpailuetu. EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2014. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto. http://ek.fi/wp-content/uploads/Henko-2014.pdf.
Korkeakivi, Riitta 2015: Minne menet kieltenopetus? Opettaja 18/2015.
Pyykkö, Riitta 2017: Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51.
Seppälä, Päivi & Stenbacka, Tuula 2015: Tarvitaanko eteläpohjalaisissa yrityksissä ruotsin ja saksan kielen taitoa?. Kieli, koulutus ja yhteiskunta
6(1). https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-huhtikuu-2018/tradenomit-tarvitsevat-monipuolista-kielitaitoa-ruotsin-ja-saksan-opiskelua-ammattikorkeakoulussa

Kirjoittajat:

Päivi Seppälä
ruotsin kielen lehtori, SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tuula Stenbacka

saksan ja ruotsin kielen lehtori, SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Artikkeli on aiemmin julkaistu Jyväskylän yliopiston hallinnoimassa Kielten verkkolehdessä, huhtikuun numerossa 2018.